

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВИХ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ (НА ПРИКЛАДІ ПАРТІЇ «ЗОЛОТА ЗОРЯ»)

Булик М. В.

Погіршення соціально-економічного положення у більшості держав світу в умовах тих кризових процесів, що почалися в 2008 р. зумовило зміни в політичних настроях населення найбільш постраждалих держав. Посилення нетерпимості до іммігрантів, зростання релігійного протистояння, збільшення популярності радикальних партій та рухів, активізація терористичних організацій – це лише окремі прояви загального явища, що охопило світ в останні кілька років. Одним з них є посилення активності правих партій, зокрема, в Нідерландах, Великій Британії, Німеччині, Італії, Греції тощо. Цікавим є те, що результати останніх парламентських виборів в Україні також доводять вірність даного твердження, зважаючи на впевнення подолання електорального бар'єру правою партією «ВО Свобода».

Такий успіх правих, насамперед в Європі, має певні об'єктивні передумови, характерні для всіх держав, де націоналісти посилюють свої позиції. По-перше, світова криза підірвала популярність традиційних право- та лівоцентристських партій, які довгий час утримували владу в цих державах, але виявилися не спроможні швидко та ефективно, а головне, безболісно для суспільства подолати негативні економічні та соціальні негаразди. Таким чином, партії, що виступають традиційно проти глобалізації, зокрема, економічної, та посилення національного суверенітету апріорі притягували до себе всіх невдоволених, що не мають сталих політичних симпатій.

По-друге, в суспільній уяві утворилося суб'єктивне бачення того, що вище керівництво цих держав в процесі ліквідації наслідків кризи прагне, в першу чергу, захистити інтереси великих корпорацій та банківських структур, а не, власне, населення. Таким чином, політичні маргінали, напряду не пов'язані із політичними елітами, на їхньому фоні виглядають як нові обличчя, які, до того ж, активно критикують владу. Таким чином, популістські гасла радикалів привертають до себе увагу тих виборців, що прагнуть вирішити проблеми держави не за власний рахунок.

По-третє, суспільство країн Заходу переживає сьогодні ціннісну кризу, пов'язані із крахом політики мультикультуралізму та толерантності. Певним чином, несподівано для самих себе воно виявило, що іммігранти, які приїхали з країн Африки та Азії, не збираються повноцінно інтегруватися та переймати традиції і цінності місцевого населення. Зберігаючи на новому місці свої звичаї, мобілізуючись в умовах знаходження поза межами свого суспільства, іммігранти викликають недовіру та підозрілість серед місцевого населення, яка, до того ж, посилюється, зважаючи на високий рівень злочинності та насильства серед них. Слід також зазначити, що в умовах падіння економіки, скорочення робочих місць в іммігрантах починають бачити небажаних конкурентів, які за рахунок тіньового сектору та меншої зарплатні «відбирають хліб» у корінного населення. Об'єктивно слід зазначити, що, навіть не зважаючи на зростання безробіття, іммігранти, у переважній більшості, претендують на роботу, якою не бажають займатися місцеві, однак, суб'єктивно, саме в них бачать основну

загрозу з точки зору збереження трудової зайнятості. Звісно, що вимоги обмеження імміграції будуть знаходити підтримку серед частини виборців.

По-четверте, більшість сучасних правих політичних сил відмовилася від суто консервативних гасел на користь соціального популізму. Дана тенденція, певним чином, є загальноприйнятою для сучасних політичних рухів. Водночас саме у даному контексті відбувається зближення праворадикальних партій з фашистськими рухами I половини ХХ ст., що викликає підозрілість у суспільстві та критику з боку інших рухів, насамперед, лівих.

Таким чином, слід зробити висновок, про те, що активізація правих партій на Заході, зокрема, в Греції є процесом, що має універсальний характер і має певні об'єктивні передумови. Водночас політичне та соціально-економічне середовище Греції має і певні характерні особливості цього явища. Зокрема, в країні, після повалення режиму «чорних полковників» було встановлено негласне табу на праву ідеологію. Суспільство, прагнучи відновити демократичний лад, інтегруючись в ЄС та відчуваючи незручність через те, що в 1967 р. військові прийшли до влади за загальної байдужості населення, свідомо чи несвідомо вирішило відмовитися від всебічного та об'єктивного обговорення ситуації, що склалася. З 1974 і до 2004 рр. праві не мали шансів на потрапляння у парламент, але досвід «Православного собору» (ЛАОС) як першої націоналістичної партії, що потрапила у вищий законодавчий орган Греції після повалення диктатури військових довів, що суспільство поступово почало відходити від тих засад, які були встановлені раніше. Разом із цим стало зрозуміло і інше – певна частина грецького суспільства прагнула перекласти свої проблеми на інших, звинувачуючи в них або політичних опонентів, або міжнародні структури, або іммігрантів. Таким чином, в умовах кризи попит на радикально праву ідеологію лише збільшився. Закономірним наслідком стала активна діяльність партії «Хрісі Авгі» («Χρυσή Αυγή», «Золотий світанок»), яка була створена в 1985 р. колишнім військовим, журналістом Ніколаосом Міхалолякосом. Довгий час партія, що виступала з відкрито ксенофобськими та навіть неонацистськими гаслами, відправляла своїх бойовиків воювати на боці сербів під час подій в Косово залишалася на маргінесі політичного життя Греції. Однак розчарування греків в традиційних партіях, зниження популярності ЛАОС як консервативної сили через підтримку діяльності коаліційного уряду з приводу співпраці з міжнародними фінансовими установами спричинили до виходу «Золотого світанку» на широку політичну арену.

Програмні засади партії не є надто оригінальними, полягаючи у відмові від політики мультикультуралізму, вигнанні всіх іммігрантів з країни і заміни їх етнічними греками, розриві угод, укладених з кредиторами та ЄС, відмова від виплати боргів тощо. Цікавим в внутрішній політиці є твердження про ціннісну кризу грецького суспільства з метою подолання якої пропонується створити якісно нову культуру – вільну від проявів вестернізації та американізації, яка б базувалася на принципах, закладених Лікургом в Давній Спарті [1]. Цікавим є той факт, що донедавна «Хрісі Авгі» офіційно підтримувала неоязичництво та релігійний окультизм на зразок нацистського режиму. Лише недавно партія заявила про підтримку традиційної Грецької православної церкви, що було

пов'язано із появою реальних шансів на отримання парламентського представництва [1].

В питаннях зовнішньої політики «Золотий світанок» спирається на засади жорсткого захисту національних інтересів Греції із активним застосуванням військових методів. З цією метою пропонується модернізувати військові сили країни, повернути їм престижність, що була втрачена після поразки від Туреччини в 1974 р. Пропонується створити єдиний геополітичний простір, який включав би і острів Кіпр, що дозволило б ефективно досліджувати та використовувати мінеральні ресурси даної частини Середземномор'я. В питанні відновлення єдності Кіпру програма «Золотого світанку» полягає в реалізації принципу синойкізму, виведенні турецького військового контингенту та виселення анатолійських турок, що переселилися на острів після 1974 р.

Парламентські вибори 2012 р. дозволили говорити про те, що «Хрісі Авгі» зуміла переконати у своїй правоті значну частину грецького електорату. Зокрема, на виборах, що відбулися 6 травня 2012 р. вони отримали 6,97 % виборців, що забезпечило їм 21 депутатське місце [1]. В умовах позачергових виборів, що відбулися 17 червня 2012 р. праві зберегли свої позиції, набравши 6,92 % голосів та 20 депутатських мандатів. В регіональному плані праві виграли за рахунок міських районів Афін та Пірею, регіонів Пелопонесу. Тим самим отримала підтвердження теза про наявність стабільної електоральної бази ультраправих політичних сил, яка живеться за рахунок складної соціально-економічної ситуації та незадоволення традиційними грецькими партіями.

Джерела та література

1. Οι Θέσεις μας [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.xryshaygh.com/index.php/kinima/thesis>.
2. Parliamentary Elections 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ekloges-prev.singularlogic.eu/v2012a/public/index.html?lang=en#%7B%22cls%22:%22level%22,%22params%22:%22%7B%22level%22:%22epik%22,%22id%22:1%7D%7D>.